

Boxholms kyrkogård
Folkungabygdens pastorat

Vård- och underhållsplan

2020

**Boxholms kyrkogård
Folkungabygdens pastorat**

Vård- och underhållsplan

Omslagsbild: Vy över kyrkogårdens äldsta del.

Fotografier i rapporten: © Landskapsgruppen Öresund AB där inget annat anges.

Datum: 2020-12-18

Beställare: Folkungabygdens pastorat, Axel Träffs gata 4, 595 41 Mjölby

Kontaktperson hos beställare: Karin Mårtensson, kulturarvssamordnare

Uppdragsansvarig: Andrea Jackelén, landskapsingenjör, Landskapsgruppen Öresund AB

Medverkande: Anna Osvaldsson, landskapsingenjör, Landskapsgruppen Öresund AB

Landskapsgruppen Öresund AB
Kyrkogatan 19, 222 22 Lund
046-19 05 60
www.landskapsgruppen.se

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Syfte och målsättning	4
1.2 Avgränsning	4
1.3 Planens upprättande och förnyelse	4
2 Administrativa uppgifter	5
2.1 Ägoförhållanden m.m.	5
2.2 Gravskick och pågående gravrätter	5
2.3 Skyddsstatus	5
3 Historisk bakgrund och utveckling	7
3.1 1800-talet	7
3.2 1900-talet och framåt	7
3.3 Kronologisk förteckning över händelser i kyrkogårdens historia.....	10
4 Beskrivning av kyrkogården	12
4.1 Karta över kyrkogården.....	12
4.2 Omgivning och sammanhang.....	13
4.2.1 Karaktärsområden	13
4.3 Omgärdning och ingångar	14
4.4 Gångsystem	15
4.5 Vegetation	15
4.6 Gravanordningar	16
4.7 Minneslund, askurnlund och askgravlats	17
4.8 Gravkapell och bisättningsrum.....	17
5 Kulturhistorisk värdeanalys	18
5.1 Övergripande kulturhistoriska värden	18
5.2 Kyrkogårdens kulturhistoriska värden	18
6 Teknisk beskrivning – åtgärder och underhåll.....	19
6.1 Omgärdning	19
6.2 Ingångar	20
6.3 Bygga delar	21
6.4 Markbeläggningar	22
6.5 Vegetation	23
6.6 Gravanordningar	24
6.7 Utrustning och konstnärlig utsmyckning	24
6.8 VA- och EL-system.....	25
6.9 Tillgänglighet	25
7 Referenser	26

Bilagor

1. Historiska kartor och bilder, Landskapsgruppen Öresund AB, 2020
2. Boxholms område, åtgärdslista för vård och underhåll, Landskapsgruppen Öresund AB

1 Inledning

Denna vård- och underhållsplan är gjord på uppdrag av Folkungabygdens pastorat. Arbetet har utförts i dialog med representanter från pastoratet. Inventeringsarbete har utförts under sommaren 2020. Dokumentationen grundar sig på platsbesök, arkiv- och litteraturstudier och intervjuer samt tidigare utförd dokumentation (*Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering, 2006* och *Bogårdsmurar i Linköpingsstift, 2004*).

1.1 Syfte och målsättning

Syftet med planen är:

- Att tydliggöra kyrkogårdens kulturhistoriska värden.
- Att ge långsiktighet och helhetssyn i förvaltningens skötsel och vård av kyrkogården.
- Att vara ett verktyg i förvaltningsarbetet med riktlinjer och prioriteringar för värden och underhållet av kyrkogården och dess betydelse som bärare av ett kulturarv.

1.2 Avgränsning

Vård- och underhållsplanen omfattar Boxholms kyrkogård, Folkungabygdens pastorat, Boxholms kommun. Arbetet begränsas till området innanför kyrkogårdens omgärdning.

I denna vård- och underhållsplan har delarna *Förteckning över kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar*, *Trädvårdsplan* och *Kyrkogårdens naturvärden* inte ingått. Dessa delar utför pastoratet separat.

1.3 Planens upprättande och förnyelse

Begravningsplatser som är skyddade enligt Kulturmiljölagens kapitel 4, ska ha en vård- och underhållsplan. Det är ägaren till begravningsplatsen som ska se till att planen upprättas. Vård- och underhållsplanen ska antas av församlingens beslutande organ. Länsstyrelsen ska innan dess ges möjlighet att yttra sig över planen. Det förutsätts att församlingen fortlöpande håller vård- och underhållsplanen aktuell. Nya uppgifter av betydelse, ändringar och tillägg ska fogas till planen. Planen ska uppdateras regelbundet, minst vart tionde år. Se vidare i Riksantikvarieämbetets föreskrifter om kyrkliga kulturminnen (KRFS 2012:2).

I arbetet med uppdateringen av vård- och underhållsplanen bör följande moment ingå:

- Uppdatering av nulägesbeskrivningen.
- Kyrkogårdens historik uppdateras med förändringar som skett de senaste tio åren samt eventuella nytillkomna uppgifter.
- Förnyad genomgång av kyrkogårdens olika objekt samt uppdatering av förteckningen över underhåll och åtgärder.
- Inarbete en plan för bevarande och utveckling av kyrkogården.
- Uppföljande genomgång av kyrkogårdens gravplatser och uppdatering av den kulturhistoriska gravvårdsinventeringen.
- Förnyad genomgång av kyrkogårdens naturvärden med tillhörande rekommendationer för vård och skötsel.

Uppföljande konditionsbedömningar av kyrkogårdens alla delar måste ske betydligt tätare än vart tionde år.

2 Administrativa uppgifter

2.1 Ägoförhållanden m.m.

Kyrkogårdens namn: Boxholms kyrkogård

Fastighetsbeteckning: Timmerö 1:107

Besöksadress: Gamla Timmerövägen 5, 590 13 Boxholm

Kommun: Boxholms kommun

Län: Östergötlands län

Landskap: Östergötland

Huvudman för begravningsverksamheten: Folkungabygdens pastorat

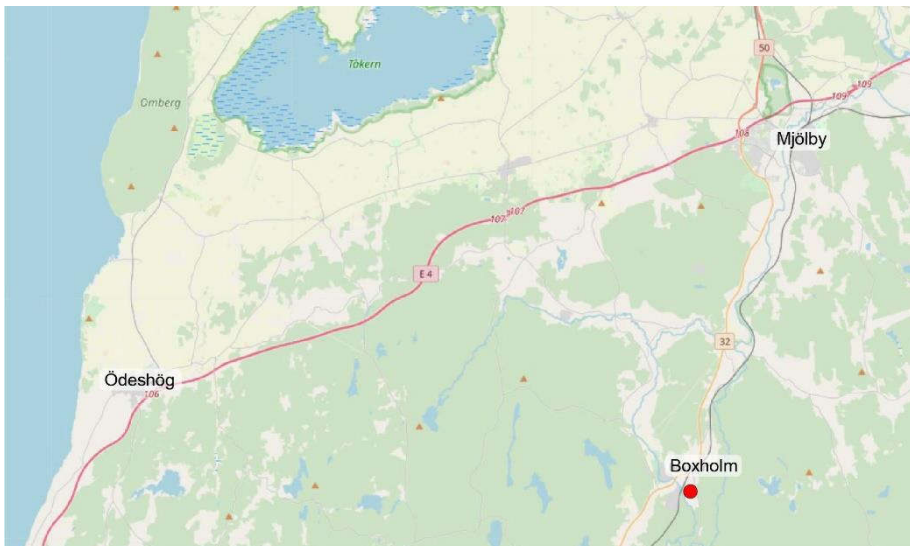
Markägare: Folkungabygdens pastorat

Förvaltare: Folkungabygdens pastorat

Förvaltares adress: Axel Träffs gata 4, Mjölby

Kyrkogårdens totala storlek: 30 200 m²

Växtzon: II-III

Kartvy, läget för Boxholms kyrkogård framgår av röd cirkel (kartunderlag: openstreetmap.org).

2.2 Gravskick och pågående gravrätter

På kyrkogården finns kist- och urnplatser, en askurnlund, en askgravplats och en minneslund. Sammanlagt finns 1227 st pågående gravrätter (maj 2020). Beläggningen på kyrkogården är medelhög med gott om plats under den kommande tioårsperioden. Ytterligare utbyggnad av askgravplats kommer att behövas.

2.3 Skyddsstatus

Kulturmiljölagen

Kyrkliga kulturminnen

Kyrkogården är skyddad enligt 4 kap Kulturmiljölagen. Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar, medvetet gestaltad vegetation och gravanordningar som tillfallit upplåtaren.

Väsentliga ändringar kräver tillstånd från länsstyrelsen. Vid osäkerhet beträffande tillståndskrav kontaktas länsstyrelsen.

MiljöbalkenBiotopskydd

Kyrkogårdens alléer och trädrader som uppfyller Naturvårdsverkets definition av allé skyddas av det generella biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § Miljöbalken. För åtgärder som påverkar biotopen måste dispens sökas hos länsstyrelsen.

Definitionen av allé är lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, dvs minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller uppnått en ålder av 30 år (det som först uppnås).

Allé som skyddas av det generella biotopskyddet.

Begravningslagen

Begravningslagen reglerar bestämmelser som har betydelse för gravplatsernas utformning. Enligt begravningslagen (kap. 7 § 26) har gravrättsinnehavaren rätt att bestämma gravordningens utseende och beskaffenhet. Begravningslagen berör även kulturhistoriskt värdefulla gravanordningar.

Plan- och bygglagen

Ärenden som faller utanför den statliga tillsynen genom Kulturmiljölagen regleras via Plan- och bygglagen. Enligt kapitel 6 i Plan- och byggförordning (2011:338) krävs bygglov för att uppföra byggnader inom begravningsplatsen eller göra tillbyggnader. Det krävs också bygglov för att anordna en ny begravningsplats eller i väsentlig grad ändra den befintliga.

3 Historisk bakgrund och utveckling

3.1 1800-talet

Sedan Boxholms bruk grundades kring 1700-talets mitt utvecklades Boxholm brukssamhälle succesivt. Samhället hade länge ingen egen kyrka och kyrkogård, utan invånarna nyttjade Ekeby och Åsbo kyrkor och kyrkogårdar. Men mot 1800-talets slut hade samhället blivit så stort att behovet av en egen kyrka och kyrkogård uppstod.

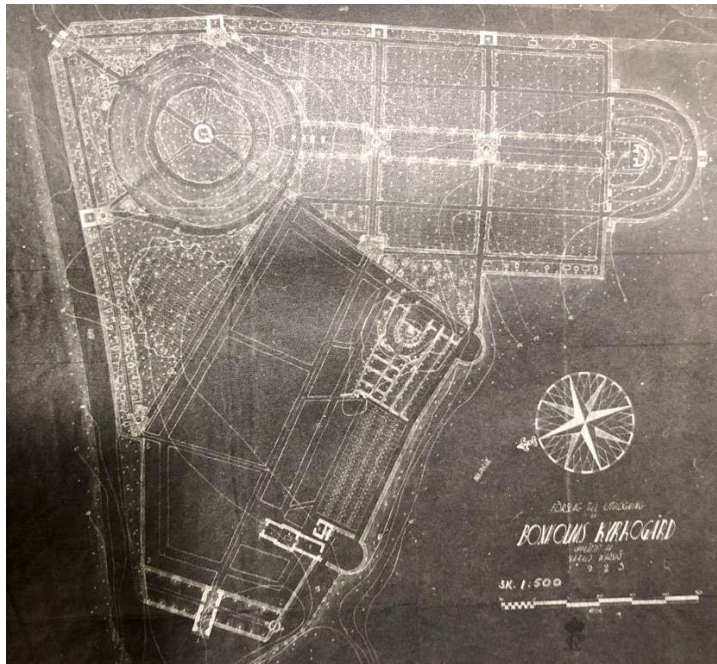
Marken för den nya kyrkogården donerades av Boxholms bruk. Bruket anlade även en anslutningsväg och bekostade plantering av buskar och träd. Övriga anläggningsarbeten utfördes av Åsbo församling. 1887 stod kyrkogården klar för invigning och utgjordes av det som idag motsvarar kvarter A-D. 1888 uppfördes ett bårhus mellan kvarter A och C. Boxholms kyrka, som invigdes 1897, byggdes en bit nordväst om kyrkogården.

1868-77. Häradsekonomska kartan. Kyrkogården är ännu inte anlagd. Röd cirkel markerar kyrkogårdens läge (Lantmäteriets historiska kartor).

3.2 1900-talet och framåt

Under 1900-talets första decennier ökade behovet av gravmark och arkitekten Harald Wadsjö fick i uppdrag att ta fram ett förslag till utvidgning av kyrkogården. Wadsjö ritade en utvidgning i vinkel mot den gamla delen. Den befintliga omgivande skogsmarken inarbetades i utformningen och kvarteren I, K och L fick karaktären av skogskyrkogård. Vid huvudingången i nordväst byggdes en portal och en stensatt ringmur.

1923. Harald Wadsjös förslag till utvidgning av kyrkogården. Utvidgningen utfördes i vinkel mot den gamla delen. Ritningen är orienterad med öst/sydöst uppåt (Antikvarisk-topografiska arkivet).

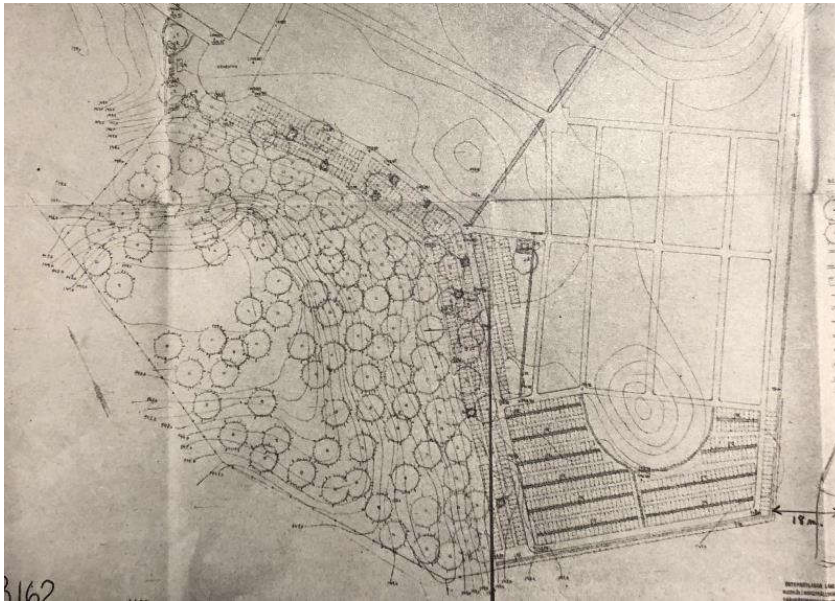
1935. Flygfoto över Boxholms kyrka. Kyrkogårdens huvudingång med den ljusst putsade portalen skymtar vänster om tornspiran (Östergötlands länsmuseum).

1944. Fotografi över kvarter A, C, E och det gamla bårhuset (Antikvarisk-topografiska arkivet).

Från 1940-talet finns ett fotografi som visar det gamla bårhuset från 1888, samt delar av kvarter A, C och D. Vid den tiden var gravplatserna mestadels belagda med grus och omgärdade av låga gravhäckar. Genom kvarter C och E löpte en mittgång från gravkapellet upp till krönet av kullen i kvarter E. Kring kyrkogården fanns en riklig skogsartad vegetation med ett stort inslag av tall. Inne på kyrkogården fanns flertalet högväxta lövträd och några spridda friväxande buskar. Under 1940- och 50-talen fanns planer på att riva det gamla bårhuset och uppföra ett nytt gravkapell. 1944-45 tog Johannes Dahl Arkitektfirma fram ritningar på ett nytt gravkapell. Men det dröjde fram till 1954 innan det gamla bårhuset revs och det nya gravkapellet byggdes.

Kring 1900-talets mitt var det åter dags för en utvidgning av kyrkogården. Trädgårdskonsulent Erik Lind tog fram ett förslag som innebar att nya gravkvarter anlades åt söder och väster. 1959 togs det nya området i bruk. Under 1960-talet utfördes omläggningar av kyrkogården som projekterades av Hushållningssällskapets trädgårdsavdelning i Linköping. Omläggningarna innebar att på kyrkogårdens äldre delar lades grusade ytor och gravplatser om till gräs i två omgångar. Även en del gångar mellan gravkvarteren lades om till gräs. Gravvårdar som tidigare varit vända mot söder ställdes nu rygg mot rygg med rygghäckar mellan gravraderna. Troligtvis skedde de största förändringarna i kvarteren A-F, men någon detaljerad beskrivning av arbetenas omfattning har inte hittats i arbetet med denna vård- och underhållsplan.

1956. Förslag till utvidgning av kyrkogården mot söder och väster. Förslag framtaget av trädgårdskonsulent Erik Fant (Antikvarisk-topografiska arkivet).

1948. Ekonomiska kartan. Kartan visar kyrkogårdens utbredning efter 1920-talets utvidgning. Huvudaxlar och gångar mellan kvarteren är tydligt markerade (Lantmäteriets historiska kartor).

1981. Ekonomiska kartan. Kartan visar kyrkogårdens utbredning efter 1959-årsutvidgning och det förenklade gångsystemet efter 1960-talets omläggning (Lantmäteriets historiska kartor).

3.3 Kronologisk förteckning över händelser i kyrkogårdens historia

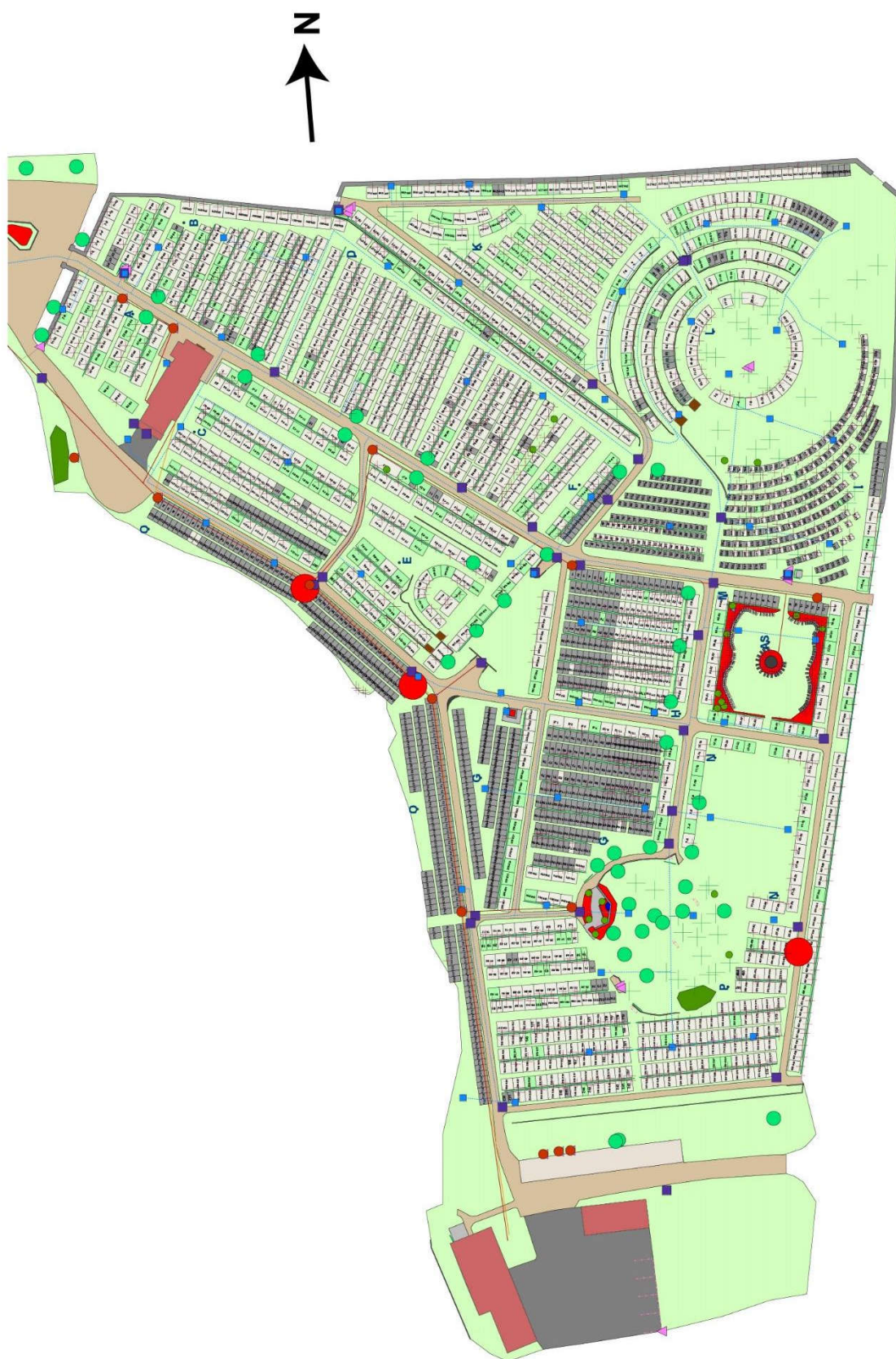
Den kronologiska förteckningen kompletteras när ytterligare händelser blir kända samt när vård- och underhållsplanen uppdateras.

Årtal	Händelse	Källa
1887	Kyrkogården invigs. Den första gravsättningen äger rum i januari 1888.	Löfgren Ek (ca 2006)
1888	Ett bårhus uppförs på kyrkogårdens nordvästra del.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1923	Plan för utvidgning av Boxholms gamla kyrkogård tas fram av arkitekt Harald Wadsjö.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1927	H Wadsjös förslag till utvidgning av kyrkogården från 1923 fastställs av länsstyrelsen i Östergötlands län.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1944-45	Förslag till nytt gravkapell tas fram av Johannes Dahl Arkitektfirma. 1945 medger byggnadsstyrelsen rivning av det gamla bårhuset från 1888 så att det nya gravkapellet kan byggas på samma plats. Det dröjer dock tio år innan gravkapellet uppförs.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1945	Förslag till urnlund upprättat av Mellansvenska trädgårdsanläggningsbyrån i Örebro. Urnunden föreslås placeras i det absidformade området på kyrkogårdens södra del som enligt kyrkogårdens ursprungsplan (H Wadsjös generalplan) var avsett för familjegravar.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1947	Ansökan om rivning av bårhus samt uppförande av gravkapell avslås av kungliga byggnadsstyrelsen.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1949	Johannes Dahl Arkitektfirma upprättar ritningar till redskaps- och materialkällare till södra delen av kvarter E.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)

1954	Gravkapellet uppförs mellan kvarter A och C, i likhet med arkitekt Johannes Dahls ritningar från 1944.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1956	Trädgårdsavdelningens, Östergötlands läns hushållningssällskap, tar fram ett förslag till vattenbrunn till kvarter G samt ett förslag till grindparti. Grindpartiet realiserades troligtvis aldrig.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1956	Trädgårdskonsulent Erik Lind upprättar ett förslag till utvidgning av kyrkogården.	Antikvarisk-topografiska arkivet (2020)
1959	Kyrkogården utvidgas åt söder och sydväst.	Löfgren Ek (ca 2006)
1960-talet	Hushållningssällskapets trädgårdsavdelning, Lidköping projekterar en omläggning av kyrkogården. På kyrkogårdens äldsta del läggs grusade ytor och grusgravar om till gräs i två omgångar. Även en del gångar mellan kvarteren läggs om till gräs. Gravvårdar som tidigare varit vända mot söder ställs istället rygg mot rygg med avskiljande rygghäckar.	Löfgren Ek (ca 2006)
2005	Utbyggnad av kyrkogårdens belysning påbörjad.	Folkungabygdens pastorat
2016	Fiberkabel grävs ner mellan Timmerö kapell och ekonomibyggnaden. Vattenavrinning grävs ner.	Folkungabygdens pastorat
2017	Askgravlunden byggs ut. I kvarter P färdigställs byte av häckmaterial.	Folkungabygdens pastorat
2019-2021	En ny askgravplats anläggs i västra delen av kvarter G. Första gravsättningarna är klara att utföras 2020.	Folkungabygdens pastorat
2020	Partier av kyrkogårdsmuren i norr och öster renoveras.	Östergötlands museum, Rapport 2020:217

4 Beskrivning av kyrkogården

4.1 Karta över kyrkogården

Boxholms kyrkogård, 2020.

4.2 Omgivning och sammanhang

Boxholms kyrkogård ligger i södra delen av samhället Boxholm, öster om Svartån. Boxholms kyrka ligger avskilt från kyrkogården, på en höjd strax nordväst om kyrkogården. Kyrkogården omges av en rik trädvegetation med skogslig karaktär. Bortanför träden präglas omgivningen av samhällets bebyggelse med villor, flerbostadshus, småskaliga industrifastigheter och byggnader som inrymmer andra samhällsfunktioner, som exempelvis en förskola i norr.

Kyrkogården har en oregelbunden, nästan L-formad planform där den norra delen utgör kyrkogårdens äldsta del med nordväst-sydvästlig riktning. Kyrkogårdens senare utvidgning har förlagts i vinkel mot söder. Strax innanför kyrkogårdens äldre huvudingång i nordväst ligger Timmerö kapell, ursprungligen byggt som gravkapell men som numera används för gudstjänster. På kyrkogårdens södra del ligger minneslunden, askurnlunden och askgravplatsen.

Vy över kyrkogårdens äldsta del

4.2.1 Karaktärsområden

Sedan kyrkogårdens ursprungliga del anlades har den utvidgats i olika omgångar. Kyrkogårdens kvarter kan därför delas in i följande karaktärsområden:

Den äldsta delen

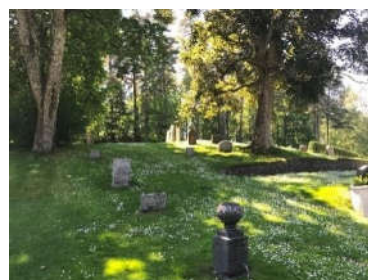
Kyrkogårdens äldsta del utgörs av kvarter A-F. Området har en symmetrisk planlösning där huvudaxeln, accentuerad av allén, löper från ingångsportalen genom hela området. Äldre planer över kyrkogården visar att det tidigare även funnits ett finare gångsystem mellan, och inom, de olika kvartererna. Mellan kvarter C och E finns en gång kvar, övriga gångar är numera igenlagda med gräs. Inom kvartererna ligger gravplatserna i raka rader, genomgående åtskilda av rygghäckar. Framför flera gravvårdar finns prydnadsplanteringar, i övrigt täcks marken av sammanhängande gräsmattor. Inom kvartererna finns en variation av gravvårdstyper, äldre högsmla modeller tidstypiska för tiden kring sekelskiftet 1900 står blandat med mer sentida lågbreda modeller från 1900-talets mitt och framåt. I kvarter F finns ett fåtal gravplatser från ett tidigare linjegravssystem kvar. Kvarter E särskiljer sig något från de övriga kvartererna genom att det delvis är anlagt på en höjd. På kvarterets södra del har terrasser anlagts för att ta upp kullens nivåskiftningar. Högst upp på kullen står gravvårdarna i en båge som följer kullens form. På kullen växer höga lönnar, vilka också bidrar till kvarterets karaktär. De äldre högväxta träden i allén längs huvudaxeln och träden i kvarter E skänker hela området tidsdjup.

Huvudingången med portalen

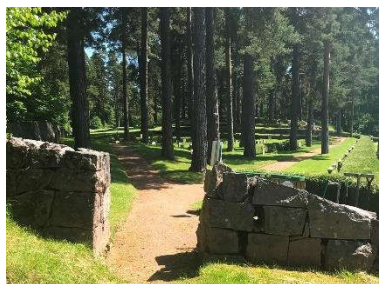
Regelbundna rygghäckar, kvarter D

Kullen, kvarter E

Kvarter I, K, L och O – skogskyrkogård

Kvarter I, K och L tillkom under 1920-talet och ligger i vinkel mot kyrkogårdens äldsta del. Kvarteren har en tydlig skogskyrkogårdskaraktär där de strödda höga tallarna, den grästäckta marken, delvis äng, och gravvårdarnas modestare utformning är viktiga delar. Gravvårdarna är övervägande enhetligt utformade där lågbreda modeller dominerar i kvarter K, högsmla modeller dominerar i kvarter L och liggande naturstenar dominerar i kvarter I. Även de bågformade terrassmurarna i kvarter L som anpassats efter terrängens nivåskillnader bidrar till områdets karaktär. Kvarter O tillkom vid 1950-talets slut och ligger invid foten av en skogb eklädd höjd i väster.

Ingången till kvarter K

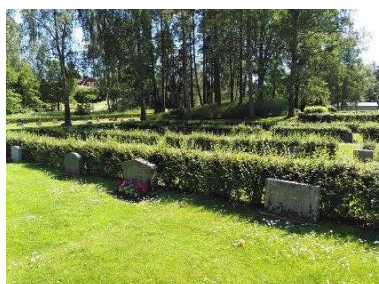
Stående gravvårdar i kvarter L

Naturstenar i kvarter I

Kvarter G, H, M, N och P

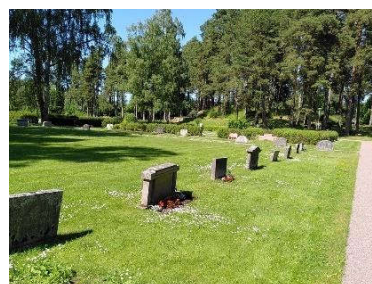
Kvarter G, H, M och N tillkom under 1920-talet och kvarter P tillkom vid 1950-talets slut. Trots olika tillkomsttider har kvarteren numera en enhetlig karaktär där det återkommande systemet med låga rygghäckar och gravvårdar genomgående i lågbreda modeller är viktiga för helhetsupplevelsen. Inom kvarteren är gravvårdarna till stora delar utförda i snarlik och återkommande bearbetning, vilket ger en sammanhållen och enhetlig karaktär. I kvarter G och H finns bevarade gravvårdar från tidigare linjegravssystem. De låga rygghäckarna och gravvårdarna understryker kvarterens relativt öppna karaktär. I kvarter N är vegetationen betydligt sparsammare och gravvårdarna står glest, vilket gör den öppna karaktären särskilt påtaglig. Invid en skogb eklädd kulle ligger minneslunden och i kvarter G och M har under senare år askgravplatser anlagts med modern karaktär.

Låga gravvårdar och rygghäckar i kvarter G. Minneslunden i bakgrunden

Gravvårdar med sammanhållande bearbetning i kvarter P

Kvarter N. Askurnlunden i bakgrunden

4.3 Omgärdning och ingångar

I nordväst omgärdas kyrkogården av en meterhög mur av råhuggna granitkvadrar. Infogat i muren finns en portal som markerar kyrkogårdens huvudingång. Muren fortsätter österut och vid kvarter K markeras övergången till 1920-talets utvidgningsområde genom en vinkel i muren och att stenmaterialet är i något mindre storlek. Längs kyrkogårdens nordöstra sida övergår muren i en kallmur av gråsten. Vidare i öster tar muren slut och en dryg meterhög häck av tuja omgärdar kvarteren I, M, N och P. I söder, längs södra sidan av kvarter P, omgärdas kyrkogården av en meterhög kallmurad stödmur av huggen röd granit.

Kyrkogården har sammanlagt sju ingångar, varav tre är försedda med grindpartier. Kyrkogårdens huvudingång ligger i nordväst och markeras av en murad portal. I portalen finns en pargrind av smide. Vidare mot söder finns ytterligare en ingång med en pargrind i samma utförande som portalens grindar. Grindbladen är fästa i fyrkantiga grindstolpar av råhuggen röd granit. I kyrkogårdens nordöstra hörn finns ytterligare en ingång med en pargrind av smide.

I den nordvästra muren, vid kvarter K, finns en muröppning som ansluter till grusgången som leder vidare genom kvarteret. Längs kyrkogårdens östra sida finns två ingångar i tujahäcken. Ingångarna är försedda med moderna passerhinder i rundjärn.

För vidare beskrivning av objekten och eventuellt åtgärdsbehov, se kap. 6.

Kyrkogårdsmuren och portalen

Kyrkogårdsmuren längs nordöstra sidan

Ingång i nordöstra hörnet

4.4 Gångsystem

Kyrkogårdens gångsystem utgörs i huvudsak av rakt dragna huvudaxlar som löper genom kyrkogården och till stor del ramar in de olika kvartererna. Under 1900-talets andra hälft har kyrkogårdens gångsystem förenklats genom att gångar lagts igen och såtts med gräs, bland annat fanns tidigare mittgångar som löpte genom kvarter G-H och M-N. Gångarna är belagda med finkornigt krossgrus i rödgrå ton.

För vidare beskrivning av objekten och eventuellt åtgärdsbehov, se kap. 6.

Huvudaxeln genom kyrkogårdens äldsta del

Gång mot minneslunden

4.5 Vegetation

På kyrkogården finns flera storväxta träd. Huvudaxeln från portalingången i nordväst kantas delvis av en allé med lindar. Det är troligt att allén ursprungligen kantade hela huvudaxeln, från portalen ända till korsningspunkten vid södra delen av kvarter E och F. Längs södra kanten av kvarter E står lönnar i en rad. De kan ha hört till en äldre trädkrans kring kyrkogårdens äldsta del, och kan vara samtida med de äldre lindarna i allén. Gången som löper mellan kvartererna G-H och M-N och vidare mot minneslunden kantas av björkar. Inom kyrkogårdens kvarter med skogskyrkogårdskaraktär dominerar högväxta tallar. Även kring minneslunden är inslaget av större friväxande träd stort, här växer björk, ek och tall. I övrigt förekommer inga träd på kyrkogårdens gravkvarter.

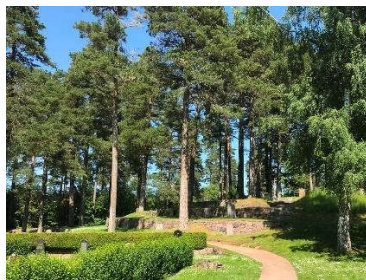
Över hela kyrkogården finns ett utbrett system av klippta rygghäckar mellan gravraderna. Rygghäckarna härrör till största delen från omläggningen av kyrkogården på 1960-talet. Vanligast är rygghäckar av häckoxbär, men även ölandstök, berberis, måbär och idegran förekommer. I kvarter I har en rygghäck relativt nyligen ersatts med marktäckande perenner och vårlökar.

Kring minneslunden finns prydnadsrabatter med blommande perenner och städsegrön vegetation (tujor och sockertoppsgran). Även i askurnlunden finns prydnadsrabatter med en variation av olika perenner utefter rygghäckarna. Centrerat på platsen finns en planteringsrundel med marktäckande perenner och en gullregnsbuske.

För vidare beskrivning av objekten och eventuellt åtgärdsbehov, se kap. 6.

Lindallé längs huvudaxeln

Tallar i kvarteren med skogskyrkogårdskaraktär

Rygghäckplantering med perenner och vårlökar

4.6 Gravanordningar

Kyrkogårdens gravområden är helt lagda i gräs där gravplatserna är ordnade i raka rader, ofta stående rygg mot rygg åtskilda av rygghäckar. Den linjerade indelningen härrör från den omläggning av kyrkogården som utfördes på 1960-talet. Kyrkogårdens äldsta bevarade gravvårdar finns inom den äldsta delen och utgörs av obelisker, bautastenar och kors från tiden då kyrkogården anlades och det tidiga 1900-talet. I övrigt dominerar kyrkogårdens gravvårdar av relativt enkelt utformade gravvårdar från 1900-talets mitt och framåt. I kvarteren inom kyrkogårdens äldsta del samt i skogskyrkogårdsområdet i nordväst är förekomsten av stående högmåla modeller vanlig. Inom kvarteren i söder (kvarter G, H, M, N och P) dominerar lågbreda gravvårdar helt. De flesta är av ljusgrå eller rödaktig granit med traditionell utformning, ofta i något ålderdomlig stil.

I kvarter G finns gravvårdar från ett tidigare linjegravområde. Här ska gravvårdarna vid något tillfälle ha flyttats och det är nu oklart vilka som står på sin ursprungliga plats.

För vidare beskrivning av objekten och eventuellt åtgärdsbehov, se kap. 6.

Gravvårdar från tiden kring sekelskiftet 1900

Variation av gravvårdar från olika tidsepoker

Genomgående enhetliga lågbreda gravvårdar

4.7 Minneslund, askurnlund och askgravlats

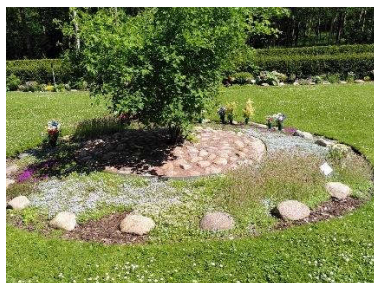
Minneslunden är förlagd på en höjd, mitt emellan kvarteren G, N och P. Den både barr- och lövträdsbevuxna kullen har en lundaktig karaktär. Vid kullens fot, mot väster, ligger smycknings- och meditationsplatsen. Mot kullen finns en stödmur med smyckningsyta framför. I smyckningsytan finns även en liten damm. Ovanför stödmuren växer låga marktäckande perenner. Mot kvarter G avgränsas platsen av en planteringsyta med perenner och städsegröna buskar.

I kvarter M finns en askurnlund som upptar större delen av kvarteret. Platsen omgärdas av meterhöga rygghäckar av häckoxbär och ölandstok. Utefter rygghäckarna ligger naturstenar med plats för namnbrickor i en böljande planteringsyta med olika perenner. Vid platsens mitt finns en rundel med naturstenar i ytterkanten av en planteringsyta med perenner och en prydnadsbuske. I kvarter G är arbetet igång med att anlägga en askgravplats. Askgravplatsen beräknas vara klar 2021 och då kommer det finnas böljande perennplanteringar och äppelträd i gräsyterna samt skifferbelagda ytor för sittplatser.

För vidare beskrivning av objekten och eventuellt åtgärdsbehov, se kap. 6.

Minneslunden (foto: Folkungabygdens pastorat)

Askurnlunden i kvarter M med mittplatsens planteringsrundel och böljande rabatter längs kanterna

4.8 Gravkapell och bisättningsrum

I nordväst, utefter huvudaxeln ligger gravkapellet. Den äldre delen består av ett långhus och indraget kor, byggt på 1950-talet, troligen efter ritningar från Johannes Dahl Arkitektfirma i Tranås. 1992 byggdes kapellet till med en lägre entrédel i öster. Fasaderna är slätputsade och avfärgade i en svagt gulaktig kulör. Sadeltaket är täckt med skifferplattor på den äldre delen och kröns av kors på vardera gavelspetsen. Den nyare delen har takbeklädnad av plåt. Fönstren är rundbågiga och försedda med spröjs. Både entréporten i nordöst och källarporten i sydväst har pardörrar, troligen av ek, med rutmönsterpanel. Den nordöstra entrén är inbyggd under tak med trappor och en tillgänglighetsanpassad ramp i granit.

Infogat i kullen på södra delen av kvarter E finns ett före detta bisättningsrum, numera förråd. Ingången ligger mot sydväst med en fasad av murad huggen gråsten. Portarna är av trä med liggande fönster i övre delen. I fasaden finns ytterligare ett liggande fönster.

Gravkapellet

Bisättningsrummet, numera förråd

5 Kulturhistorisk värdeanalys

5.1 Övergripande kulturhistoriska värden

Boxholms kyrkogård anlades under på 1880-talet och har sedan dess utgjort en viktig och central plats för ortens invånare. Kyrkogården har stor betydelse för bygdens kulturhistoriska sammanhang och berättar om ortens utveckling som växande brukssamhälle under det sena 1800-talet och 1900-talets första hälft. Kyrkogårdens äldre delar har delvis kvar sin ursprungliga ståtliga och påkostade utformning som minner om ortens tillväxtepok.

Kyrkogården är en plats som berör känslomässigt och den har stor betydelse för invånarnas samhörighet och förankring i orten. Den är en förbindelselänk till tidigare generationer, det gamla brukssamhället och livet i bygden sedan drygt hundra år tillbaka.

5.2 Kyrkogårdens kulturhistoriska värden

Boxholms kyrkogård är en relativt ung kyrkogård, anlagd mot 1800-talets slut. Hela kyrkogården utgör en miljö med höga kulturhistoriska värden. Viktiga och framträdande karaktärer och strukturer för kyrkogårdsmiljön är:

- De omgärdande kyrkogårdsmurarna. Genom murarnas olika uppbyggnader av olika stora stenmaterial och olika läggningsprinciper synliggörs kyrkogårdens utvidgningar.
- Träden på kyrkogården. Inom kvarteren med skogskaraktär är de inhemska skogsarterna, så som tall, ek, lönn och björk väsentliga för karaktären och upplevelsen av kyrkogården. Även de äldre träden längs mittgången och resterna efter trädkransen i kvarter E är viktiga, de förmedlar tidsdjup och berättar om 1800-talets formande av kyrkogården till en parkliknande miljö.
- Gångsystemet som har en enkel och traditionell dragning som ligger till grund för kvartersindelningen.
- Kyrkogårdens äldre gravvårdar förmedlar tidsdjup, visar gravkulturen under det sena 1800-talet och det tidiga 1900-talet. De kan genom inskriptioner berätta om livet och verksamheterna i bygden sedan drygt hundra år tillbaka.
- Den bevarande karaktären från 1920-talet där portalen, de båda grindarna i nordväst, delar av gångsystemet på kyrkogårdens äldre delar, skogskyrkogården i kyrkogårdens nordöstra del med kvarter K, L och I samt de striktare klassicistiska kvarteren G, H, M och N är viktiga delar. De härrör från 1920-talets utvidgning och berättar om den tidens kyrkogårdsideal. Utvidgningen ritades av Harald Wadsjö, som under 1900-talets första hälft var en framstående arkitekt inom kyrkogårdsarkitektur.
- Karaktären av häckkyrkogård tillsammans med gravvårdar i lågbreda modeller som, framförallt på kyrkogårdens södra delar, förmedlar stilidealen från 1900-talets mitt.
- På kyrkogårdens södra del finns rester av enklare linjegravar. Det är av stor vikt att gravvårdar bevaras, så att det går att avläsa gravsättningarnas ordningsföljd.
- Variationen med olika karaktärsområden inom kyrkogården, beskrivna i kap 4.2.1.

Kvarter L

7 Referenser

Muntliga källor

Folkungabygdens pastorat

Arkiv

Antikvarisk-Topografiska arkivet, Stockholm

Naturvårdsverket Skyddad natur (www.skyddadnatur.naturvardsverket.se)

Riksantikvarieämbetet Kulturmiljöbild och Fornsök (www.raa.se)

Östergötlands länsmuseum (www.digitaltmuseum.se)

Litteratur

Ahlklou Klintborg, Å. (2001). *Mellan trädkrans och minneslund*. Stad & Land nr 167. Alnarp: Movium

Andreasson, A. (2012). *Gravvårdar i sten – ett mångskiftande kulturarv*. Movium

Bucht, E. (red.) (1992). *Kyrkogårdens gröna kulturarv*. Stad & Land nr 103. Movium

Carlsson, Å. & Hultengren, S. (2007). *Kyrkogården – en Noas ark*. Svenska kyrkan och Naturcentrum AB

Grenberger Byggnadsrestaureringskontor. (2004). *Boxholms begravningsplats, 65 A, Bogårdsmurar i Linköpings stift*, Östergötlands län, inventering del 1-3

Hansson, H-E., Bielawski, J. & Jönsson, K. (2002). *Vård av gravstenar*. 1. Uppl. Riksantikvarieämbetet, Stockholm

Jonsson, M. (red.) (2009). *Ett levande kulturarv – Kyrkogårdar i Växjö stift*. Publikationer i Växjö stift no 15. Växjö

Löfgren Ek, A. (ca 2006). *Boxholms kyrkogård – Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering ARBETSMATERIAL*. Östergötlands länsmuseum: Linköping

Natursten: Gravvårdar. (2005). Sveriges stenindustriförbund, Kristianstad

Nilsson, J. (2016). *Praktiska lösningar i Byarum: Skydd för kulturgravar och begravningsblomster*. SKKF Kyrkogården, nr. 2, ss. 25-27

Reijer, P. & Sörensen A-B. (2007). *Tillgängliga gånger på kyrkogårdar, i parker och bostadsgårdar*. Stad & Land nr 170. Alnarp: Movium

Riksantikvarieämbetet, m.fl. (2014). *Fria eller fälla – En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet. (2002). *Vård av gravstenar*. Stockholm

Sandell, A. (2012). *Kyrkogårdshandboken*. Stad & Land nr 182. Alnarp: Movium

Schönbäck, H. (2008). *De svenska städernas begravningsplatser 1770-1830: arkitektur, sanitet och det sociala rummet*. Stockholm: Stockholmia förlag

Sjöman, H. & Slagstedt, J. (red.) (2015). *Träd i urbana landskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Unnerbäck, Axel. (2003). *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*. Stockholm: Riksantikvarieämbetets förlag

Wästberg, P. (m.fl.) (2001). *Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar*. Stockholm